

AZ ÜZLETRÉSZ FELOSZTÁSA

Általánosságban elmondható, hogy a tagi együttműködés alapján a korlátolt felelősségű társaság egy olyan „vegyes” típusú gazdasági társaság, ahol a személy- és tőkegyesítő jelleg egyaránt megfigyelhető. Hogy melyik elem dominál jobban a gazdasági társaságon belül? Úgy gondolom, hogy erre nem adható egyértelmű válasz, ezt minden esetben a konkrét társasági szerződés alapján lehet meghatározni.

Véleményem szerint a korlátolt felelősségű társaság alapvetően tőkegyesítő jellegű, azzal, hogy Gt. lehetőséget nyújt arra, hogy tagok a társaság személyegyesítő jellegét erősítsék, ha ezt akarják. Ebben az esetben tartalommal kell megtölteniük azokat az intézményeket, amelyek alkalmasak arra, hogy a társaság személyegyesítő jellegét hangsúlyozzák. A társaság személyegyesítő jellege mutatkozik meg többek között akkor, amikor a tagok a társasági szerződésben az üzletrész átruházását korlátozhatják, vagy ki is zárhatják, illetve lehetőség van arra, hogy a tagok a társasági szerződésben az üzletrész átszállását kizárják, vagy a társaság tagjai az üzletrész felosztásával kapcsolatosan is rendelkezhetnek.

Általános szabálya a Gt-nek, hogy minden tagnak csak egy üzletrésze van.¹ A jogalkotó azonban lehetővé teszi, hogy egy üzletrésznek több tulajdonosa is lehet (közös üzletrész).² Ezek a rendelkezések azonban nem adnak megoldást arra az esetre, ha az üzletrészt több személy úgy kívánja megszerezni, hogy mindegyikük önálló üzletrészt szerezzen. Ezt a problémát kívánja megoldani a jogalkotó az üzletrész felosztásának szabályozásával.

Egyes szerzők szerint az üzletrész felosztásának legfontosabb következménye, hogy ennek eredményeként a társaság tagjainak a számában is változás következik be³, azaz a tagok létszáma nő. A korábbi bírósági gyakorlat szerint is az üzletrész felosztása az üzletrészek és a társaság tagjai számának a növekedését jelenti.⁴ Ennek megfelelően üzletrész felosztás nem valósul meg abban az esetben, ha a tagok számának változására nem kerül sor.⁵

Véleményem szerint a legtöbb esetben igaz ez a megállapítás, de az üzletrész

felosztás nem minden esetben eredményez egyben tagváltozást is. Talán pontosabb az a megfogalmazás, hogy az üzletrész felosztása a korlátolt felelősségű társaságban strukturális változást idéz elő. A korlátolt felelősségű társaságban az üzletrész olyan vagyoni értékű immateriális jogok összessége, amely tagsági és vagyoni jogokat testesít meg. Amennyiben az üzletrész felosztására sor kerül, akkor az általa megtestesített jogok, mint például az osztalékhoz való jog, vagy a szavazati jog szintén megosztásra kerül.

A korlátolt felelősségű társaság személyegyesítő jellege domborodik ki akkor, amikor a jogalkotó az üzletrész felosztása esetében kötelezővé teszi a társaság véleményének a kikérését. A taggyűlésnek az üzletrész felosztásáról tehát dönteni kell.

A Gt. rendelkezéseit szem előtt tartva az általános szabályok szerint egyetlen esetben nincs szükség a taggyűlés összehívására: ha a társasági szerződés kifejezett rendelkezése szerint a felosztáshoz nem kell a taggyűlés hozzájárulása. Ebben az esetben a társaság tagjai a társaság alapításával egyidejűleg úgy rendelkeznek, hogy a társaság működése során bármikor, és bármilyen jogcímen bekövetkező üzletrész felosztáshoz előzetesen hozzájárulnak. Ekkor a tagok előre lemondanak annak a lehetőségéről, hogy az üzletrész felosztás konkrét körülményeit megismerve és azokat átgondolva hozzájáruljanak a döntésükhez. A társasági szerződés ezen rendelkezése nemcsak a társaság alapítóit köti, hanem a társasághoz csatlakozó tagokat is, hiszen a később csatlakozó tagok közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt nyilatkozatot kötelesek csatolni, amely tartalmazza, hogy a társasági szerződés rendelkezéseit megismerték és azokat magukra nézve kötelezőnek fogadták el.⁶

A tagoknak tehát az üzletrész felosztás megengedhetőségéről kifejezetten rendelkezniük kell a társasági szerződésben, így az üzletrész felosztása szükségképpen kötelező tartalmi eleme a társasági szerződésnek. A hallgatóságos megállapodásuk nem elégséges. Amennyiben a társasági szerződésben a tagok előre hozzájárulnak az üzletrész felosztásához, akkor ebben az esetben a jogalkotói szándék nem érvényesül. Véleményem szerint az üzletrész felosztás megengedhetősége kizárólag a korlátolt felelősségű társaság személyegyesítő jellegével függ össze. A cél nem más, minthogy lehetővé tegyünk a társaság tagjai számára annak a megakadályozását, hogy olyan személyek is a társaság tagjai lehessenek, akik a tagok, vagy a tagok többsége számára nemkívánatosak. Amennyiben a tagok az alapítás során kifejezetten akként állapodnak meg,

hogy az üzletrész felosztható, akkor ezen jogukról mondanak le. A társasági szerződés ezen rendelkezése az intézmény céljával összeegyeztethetetlen.

A Gt. tiltó rendelkezésének a hiányában a taggyűlési döntés meghozatalára sor kerülhet akár az üzletrész felosztását megelőzően, akár azt követően is.

Amennyiben a taggyűlés előzetes jóváhagyását követően kerülhet csak sor az üzletrész felosztására, akkor az üzletrész felosztását kötelezően meg kell, hogy előzze a legfőbb szerv döntése. A jóváhagyás részletes szabályait a társasági szerződésben kell kidolgozni. Abban az esetben, ha a taggyűlés az üzletrész felosztásához nem járult hozzá, akkor a felosztására nem kerülhet sor.

A társasági szerződés akként is rendelkezhet, hogy a taggyűlés utólagos jóváhagyása szükséges az üzletrész felosztásához. Ebben az esetben a Gt. 9. § (2) bekezdése alapján a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni. A Ptk. rendelkezései szerint amennyiben a szerződés létrejöttéhez harmadik személy beleegyezésére van szükség akkor ennek megtörténteig a szerződés nem jön létre.⁷ Amennyiben a taggyűlés a jóváhagyást nem adja meg, akkor az üzletrész felosztása érvénytelen.

Nézzük meg közelebbről, hogy az üzletrész felosztására mikor kerülhet sor. Az üzletrész felosztására csak a Gt. által taxative felsorolt esetekben kerülhet sor:

- a) az üzletrész átruházásakor,
- b) a megszűnt tag jogutódlása, öröklése, esetében és
- c) a házastársi közös vagyon megszüntetése során.

Ad a) Az üzletrész átruházásánál jelen esetben csak az játszik szerepet, ha az átruházás eredményeként több önálló üzletrész jön létre. Az üzletrész átruházására sor kerülhet ingyenesen és visszterhesen is. A társasági szerződés pedig az üzletrész átruházását korlátozhatja és végső soron ki is zárhatja, melynek a feltételeit a társasági szerződésben kell rögzíteni.

Véleményem szerint az üzletrész felosztását illetően különbséget kell tennünk aközött, hogy ingyenesen, vagy visszterhesen kerül-e erre sor. Másrészt annak is jelentősége van, hogy a felosztás eredményeként tagok, vagy kívülálló személyek szereznek e üzletrészt. Amennyiben az üzletrész felosztására ingyenesen történik kívülálló személyek részére és a társasági szerződés az átruházás jogcímét nem korlátozta, akkor annak megakadályozása, hogy nemkívánatos személyek kerüljenek be a társaságba kizárólag a felosztás intézménye lehet. Teljesen logikus és elfogadható is a Gt-nek ez a rendelkezése.

Nézzük meg azt az esetet, amikor az üzletrész felosztására ingyenesen kerül

sor, de a tagok részére. Ebben az esetben az üzletrészek strukturálisan átrendeződnek a tagok között. A jogalkotó nem tesz különbséget aközött, hogy tag vagy kívülálló személy részére történik az üzletrész felosztása, tehát amennyiben a tagok között kerül sor a felosztásra akkor is kell a taggyűlés hozzájárulása.

A gyakorlatban az üzletrész átruházására azonban tipikusan visszterhesen ezen belül is elsősorban adásvételi szerződés útján történik. Ez az átruházás történhet a tagok részére, de történhet kívülállók részére is.

Abban az esetben, ha egy tag részére történik az üzletrész értékesítése, akkor ehhez nincs szükség a taggyűlés hozzájárulására, sőt egyéb feltételeket sem állapít meg a jogalkotó. Igaz azonban, hogy ezek a rendelkezések nem az üzletrész felosztása, hanem az üzletrész átruházása körében kerülnek szabályozásra.⁸ Végző soron az üzletrész felosztását az átruházás egyik speciális eseteként is jellemezhetjük, és ennek megfelelően az átruházásra vonatkozó szabályok tartalmazzák az általános, míg a felosztásra vonatkozó szabályok a speciális rendelkezéseket. Az üzletrész felosztásának specialitása abban áll, hogy nem egy, hanem több személy részére kerül értékesítésre az üzletrész. Ez azonban semmilyen kihatással nincs a korlátolt felelősségű társaság személyegyesítő jellegének a védelmére. A tagok ismerik egymást, belső jogviszonyaikban szabadon döntenek, és a jogalkotói cél is teljes egészében érvényesül. Ebben az esetben a tagok személyében nem következik be változás, csak a tagok üzletrészeinek a mértéke módosul.

A bírói gyakorlat üzletrész felosztásnak tekinti azt az esetet is, amikor üzletrész átruházás során nem önálló új üzletrész kialakítására kerül sor, hanem a korábban önálló üzletrész névértékének meghatározott részét a társaság másik tagja szerzi meg.⁹

Ebben az esetben tehát a korábbi önálló üzletrész helyett közös üzletrész jön létre. Az előző esethez hasonlóan itt sincs a tagok számában változás. Vegyünk egy kétszemélyes korlátolt felelősségű társaságot, ahol az üzletrész felosztását megelőzően két önálló üzletrész volt, és a felosztást követően egy önálló és egy közös üzletrész lesz, vagy vegyük azt az esetet, amikor az egyik önálló üzletrész tulajdonos a másik önálló üzletrész tulajdonos részére üzletrészeinek egy részét értékesíti. A bíróság döntése szerint ez is üzletrész felosztás, így szükség van a taggyűlés hozzájárulására. Ezekben az esetekben milyen érdekek indokolják azt, hogy a taggyűlés külön hozzájáruljon az üzletrész felosztásához? A tagok

egyező akarattal ruházzák át üzletrészeiket, vagy annak egy meghatározott részét, aláírják az átruházási szerződést, aláírják a társasági szerződést módosító okiratot, az egységes szerkezetű társasági szerződést.

Véleményem szerint semmi szükség ebben az esetben a taggyűlés határozatára. A taggyűlési határozattal kapcsolatosan egyébként az alábbi probléma is felmerül. A Gt. rendelkezései szerint a határozat meghozatalánál nem szavazhat az a tag, akivel a határozat szerint szerződést kell kötni.¹⁰ Az üzletrész felosztása tárgyában mindkét tag érdekelt, hiszen mind a ketten részt vesznek a szerződés megkötésében. Ebben az esetben nem értelmezhető a taggyűlési határozat, mivel nincs olyan tagja a korlátolt felelősségű társaságnak, aki nem venne részt a szerződés megkötésében.

Az üzletrész-átruházás történhet kívülálló személyek részére is. Amennyiben az üzletrész kívülálló személy részére történő átruházása a társasági szerződésben nincs korlátozva, vagy kizárva, akkor a korlátolt felelősségű társaság személyegyesítő jellegét egyedül az elővásárlási jog intézménye védi. Azaz, hogy a Gt. kötelezően előírja, hogy az üzletrész felosztásához szükséges a taggyűlés hozzájárulása kettős védelmet teremt. Egyrészt beiktatja a Gt-ben nevesített sorrendben az elővásárlási jog intézményét, másrészt ezen túl megköveteli a legfőbb szerv határozatát is. Közelebbről megvizsgálva azt kell, hogy mondjuk, hogy a két intézmény célja azonos - annak megakadályozása, hogy külső személyek ne kerüljenek be a korlátolt felelősségű társaságba - de más és más eszközökkel lehet ezt elérni. Az elővásárlási jog úgy akadályozza meg a külső személyek részére történő üzletrész átruházást, hogy az elővásárlási jog jogosultja szerzi meg az értékesíteni kívánt üzletrészt, vagy annak meghatározott mértékét. Ezzel szemben az üzletrész felosztása esetére előírt taggyűlési hozzájárulás anyagi áldozatot nem kíván meg, mert a taggyűlési „nem” a felosztást önmagában megakadályozza. Kell-e indokolni a taggyűlési határozatot? A határozat indokolására nincs szükség, hiszen a Gt. ilyen követelményt nem határoz meg. Meg lehet-e támadni ezt a határozatot? Úgy gondolom, hogy a társaság határozatának a bírósági felülvizsgálatára sor kerülhet. Az intézményt többek között akkor lehet alkalmazni, ha a taggyűlés által meghozott határozat jogszabályba ütközik. A Ptk. tiltja a joggal való visszaélést.¹¹ Abban az esetben, ha az üzletrész felosztást megtagadó határozat mögött valódi érdekek nem húzódnak meg, maga a határozat a joggyakorlás társadalmi rendelte-

tésével nem egyeztethető össze, akkor a határozat Ptk. egyik alapelvét sérti, így az jogszabályba ütközik.

Ad b) A megszűnt tag jogutódlása és öröklése esetében szintén sor kerülhet az üzletrész felosztására. Az alapvető különbség a két fogalom között a tagi „minőség”. Amennyiben természetes személy tagról van szó akkor öröklésről, minden más esetben jogutódlásról beszélünk. A jogutódlás minden esetben egy akaratlagos, célzatos magatartás eredménye, míg az öröklés az emberi élet véges jellegéből következik. A jogutódlás egy hosszadalmasabb, bonyolultabb, hozzáértést igénylő, cégbíróági kontroll alatt végbemenő folyamat. A jogutódlás időigényes és költséges eljárás, így célszerű az üzletrész felosztáshoz a taggyűlés előzetes jóváhagyását kérni, hiszen abban az esetben, ha ez nincs meg, akkor a cégbíróági bejegyzés ellenére a jogutódok nem lesznek a kft. tagjai.

Ad c) házastársi közös vagyon megszűntetése szintén alapja lehet az üzletrész felosztásának. A Csjt. rendelkezései szerint¹² a házastársak között a házasság megkötésével házastársi vagyonközösség keletkezik, így – főszabály szerint – a házastársak osztatlan közös tulajdona mindaz, amit a házassági életközösség alatt akár együttesen, akár közösen szereztek. Ebből következik, hogy valamilyen házastárs korlátozott felelősségű társaságban meglévő üzletrésze is a házastársak belső viszonyában a házastársi közös vagyon részét képezi. A házastársi közös vagyon megosztására a Gt. 9. § (2) bekezdése alapján a Ptk. rendelkezései szerint kerülhet sor.¹³ Abban az esetben, ha az üzletrész, mint házastársi közös vagyon megosztása az üzletrész felosztását is eredményezné, akkor a Gt. rendelkezései szerint a tagot, a társaságot, vagy a taggyűlés által kijelölt személyt – ebben a sorrendben – elővásárlási jog illeti meg. Ha a társasági szerződés a tagok között az elővásárlási jog gyakorlását illetően sorrendiséget állapított meg, akkor az elővásárlási jog ebben a sorrendben gyakorolható. Amennyiben nem tag gyakorolja az elővásárlási jogot, akkor annak feltétele az is, hogy a társasági szerződés az átruházás jogát ne korlátozza, valamint a tag házastárs vagyoni betétjét teljes egészében a társaság rendelkezésére bocsátotta. Az elővásárlási jog az adásvételi szerződés egyik nevesített esete,¹⁴ így az üzletrész felosztása esetén való alkalmazása teljesen „intézményidegen”. A jogalkotó azonban nem hagyhatta figyelmen kívül a Csjt. rendelkezéseit. Figyelembe kellett venni egyrészt, hogy az üzletrész a házastársi közös vagyon része, másrészt, hogy az üzletrész sajátos társasági jogi jogintézmény, harmadrészt, a korlátozott felelősségű társaság személyegyesítő jellegét.

A társasági szerződés az üzletrész felosztását kizárhatja. Úgy gondolom, hogy arra is lehetőség van, hogy a létesítő okirat az üzletrész felosztását korlátozza, azaz meghatározza, hogy a Gt. által taxatívén meghatározott esetek közül is csak mikor, vagy mely esetekben kerülhet sor a felosztásra. Így rendelkezhet a társasági szerződés akként, hogy csak öröklés esetén lehet az üzletrészt felosztani, ha egyébként annak a törvényi feltételei fennállnak. Az üzletrész felosztásának a kizárása, vagy annak korlátozása a korlátolt felelősségű társaság személyegyesítő jellegére utal.

Amennyiben a taggyűlés nem járul hozzá az üzletrész felosztásához, vagy azt a társasági szerződés eleve kizárta, az üzletrész közös tulajdonba kerül feltevé, hogy az üzletrész átszállását a társasági szerződés nem tiltja meg. Ebben az esetben a tagok jogaikat közös képviselő útján gyakorolják, a kötelezettségek pedig egyetemlegesen terhelik őket.

Amennyiben lehetőség van az üzletrész felosztására, az üzletrészek legkisebb mértékére vonatkozó rendelkezéseket minden esetben tiszteletben kell tartani, azaz az így keletkező önálló üzletrész legkisebb mértéke is minimum 100.000.-Ft.

Úgy gondolom, hogy nem minden esetben kell megkövetelni az üzletrész felosztása esetén a taggyűlés hozzájárulását. Az intézmény alapvető célja az, hogy olyan személyek, akikkel a tagok nem akarnak együtt működni, azok ne kerülhessenek be a korlátolt felelősségű társaságba. Ebben az esetben lehetőséget kell adni arra, hogy a tagok véleményüket kifejtsék, és szavazzanak az üzletrész felosztás kérdésében. Abban az esetben azonban, amikor az üzletrész vagy annak egy része a tagok között kerül „átcsoportosításra”, akkor – véleményem szerint – ez nem követeli meg a jogszabály mechanikus alkalmazását, és így nem kell a taggyűlési határozat ennek az érvényességéhez.